

Nord-Trøndelag leser 2013-2017

Inspirasjonsrapport

Nord-Trøndelag
LESER

**Trøndelag fylkesbibliotek
Steinkjer april 2018**

Innhold

Innledning	3
Nord-Trøndelag leser høyt	4
Leseambassadører.....	4
Den første boka mi	5
Lesefester	6
Barnebøker på sørsamisk	6
Bibliotekarer som leseagenter	7
Sommerles.....	7
Leseombud	9
Galleri med leseambassadører	9
Nord-Trøndelag leser om natur	10
Nord-Trøndelag leser skjønnlitteratur	10
Nord-Trøndelag leser e-bøker	11
Biblioteksentralens formidlingspris og fruktene av den	12
Fantasyfestival	12
Lese-flashmob i Namdalen	12
Store forfattere til små steder	13
Prosjektbibliotekenes evaluering.....	13
Litt om metoden	13
Skape rom for refleksjon.....	15
Har dere økt deres kompetanse som følge av prosjektet?	15
Hva er dere stolte av?	17
Hva har vært utfordrende og hvordan har dere taklet det?	17
Når var dere modige?	17
Gode eksempler på respons fra publikum?	18
Har vi nådd målet om ny giv for lesing og leseglede?	18
Veien videre – kunnskapsdeling og nyskaping i Trøndelag	19

Rapporten er skrevet av Kristin Storvig i desember 2017. Bilderedigering og kosmetisk tekstredigering ved Morten Olsen Haugen, februar–april 2018.

Kontaktinfo på <https://www.trondelagfylke.no/vare-tjenester/kultur/Fylkesbiblioteket/>

Innledning

Prosjektet «Nord-Trøndelag leser» ble startet høsten 2013 med mål om å **skape ny giv for lesing og leselyst i alle lag av befolkningen**.

Folkebibliotekene, fylkeskommunen og fylkesmannens utdanningsavdeling gikk sammen om satsing på lesefremmende aktiviteter, bibliotekenes rolle som litteraturhus og de bibliotekansatte som leseagenter. Lese festen i Namsskogan gav en pangstart med god respons både fra barna, forfatterne, lærerne, bibliotekansatte og presse.

Målet om å skape ny giv for lesing og leselyst må vi kunne si er nådd. Ressursene i prosjektet har vært kanalisert mot konkret formidlingsaktivitet ved bibliotekene, holdningskampanjer med trykt materiale og på sosiale medier, og på kompetansehevende tiltak med fokus på kunnskapsdeling. Det er et stort og omfattende arbeid som er gjennomført i et bredt nettverk av samarbeids-partnere. Mange av tiltakene har preg av «å løfte i flokk».

Innholdet og aktivitetene er kanskje utprøvd tidligere, nyskapingen ligger i at alle bibliotekene gjør en innsats for å få på plass en felles basis i formidlingsarbeidet – som med «Den første boka mi». Andre tiltak har vært mer nyskapende i seg selv, det gjelder holdningskampanjen med leseambassadørene og initiativet til en sørsamisk litteraturpolitikk.

Prosjektets kjernesatsing «Nord-Trøndelag leser høyt» fikk Biblioteksentralens formidlingspris i mars 2016. Det ble et stort høydepunkt i siste fase av prosjektet, og en fantastisk honnør til alle bibliotekene, leseambassadørene og leseombudene i nettverket vårt. All oppmerksomheten ble også en viktig synliggjøring av høytlesningens betydning i samfunnet. Prisen gav oss muligheten til å forlenge prosjektet med et år, og vi har fått prøvd oss som arrangører av den første fantasyfestivalen i Norge og tatt initiativ til lese-flashmob i Namdalen.

Vi har gjennomført en evalueringsrunde med intervju av bibliotekansatte i alle kommunene. Hensikten har vært å få fram gode historier om effekten av prosjektet, men også å få bedre anledning til å lære av erfaringene som er gjort rundt hos alle samarbeidspartnerne.

1 Bibliotekene fikk nye bokmerker med leseoppfordringer på baksiden. Hvert bibliotek valgte en leseambassadør til sine bokmerker; Meråker valgte Marit Breivik

Formidlingsaktivitetene, kompetansearbeidet og holdningsbyggingen ble planlagt ut fra fire strategier:

1. Nord-Trøndelag leser høyt
2. Nord-Trøndelag leser om natur
3. Nord-Trøndelag leser skjønnlitteratur
4. Nord-Trøndelag leser e-bøker

Leder for prosjektets styringsgruppe har vært Hege Nordheim Viken (ordfører Høylandet). Øvrige medlemmer av styringsgruppa var Randi Segtnan (utdanningsdirektør, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag), Robert Svarva (ordfører Levanger) og Torunn Sandstad Næss (biblioteksjef Inderøy). Fylkesråd for utdanning og kultur May Britt Lagesen ble også engasjert i prosjektet, og hadde flere kronikker om bibliotek og lesing.

2 Hege Nordheim-Viken fra Høylandet var både leseambassadør og leder av styringsgruppa

Nord-Trøndelag leser høyt

Strategien «Nord-Trøndelag leser høyt» har vært prosjektets kjerne, hvor bibliotekene har frontet betydningen av og lagt til rette for høytlesning for barn, høytlesning for voksne i regi av leseombud, og høytlesning/forfattersamtaler som virkemiddel for å fremme dialog og felles refleksjon. Rekrutteringen av kjente profiler og ordførere som leseambassadører gav oss grunnlag for en nyskapende kampanje med synliggjøring av leseglede og bibliotek.

I løpet av det første prosjektåret satte vi i gang en rekke tiltak for at barn og foreldre i fylket skulle nås med budskapet om verdien av å lese høyt for og sammen med barna. Det ble etablert samarbeid både lokalt og regionalt, med frivillige organisasjoner, helsestasjoner, barnehager, skoler, forfattere og formidlere.

Prosjektet gav oss **fire helt nye redskaper** i bibliotekenes arbeid med formidling og holdningsbygging knyttet til lesing: leseambassadører, Den første boka mi, lesefester og barnebøker på sørsamisk. Rådgiver Morten Olsen Haugen hadde en sentral rolle i initiering av dette utviklingsarbeidet.

Leseambassadører

Vi inngikk avtaler med 50 leseambassadører, som alle er synlige aktører og «kjendiser» i nord-trøndersamfunnet; herunder alle daværende ordførere. Samarbeidet med

3 Inga Frøseth-Rossing var fotograf i Leseambassadørprosjektet, og ble selv en av de 50

fotograf Inga Frøseth Rossing har fått en sentral betydning i dette arbeidet. Avtalen innebar at leseambassadørene har stilt seg til rådighet for å fronte betydningen av høytlesning, de valgte sitt leselystsitat og har vært å se **på både plakater, bokmerker, nettoppslag og i sosiale medier**. De har stilt opp ved arrangement i bibliotekene – noen har bidratt med åpningsord, andre har selv stått for lesestunden sammen med barna.

Ordningen med **leseambassadørene gav god synliggjøring** for høytlesning i samfunnet, og førte blant annet til at alle ordførerne reflekterte over sitt forhold til høytlesning i forbindelse med valg av sitat og bok ved fotograferingen. Det har naturlig nok variert fra kommune til kommune hvor mye ordfører og andre leseambassadører har kunnet stille opp i lesestunder på biblioteket.

Dette er en ordning som ikke krever store ressurser og som gjerne kan gå videre som lokalt initiativ.

Den første boka mi

Vi har utgitt «Den første boka mi» i samarbeid med Aschehoug forlag, forfatter og illustratør Kari Stai og fylkesmannens utdanningsavdeling. Det var et stort høydepunkt ved innledningen av prosjektet. I tillegg sørget fylkesmannens utdanningsavdeling for innkjøp av boka «Lilja stoerre-åabpine sjædta» til de sørsamiske familiene.

Utdeling av «Den første boka mi» har blitt en god tradisjon i de fleste av prosjektkommunene. Bibliotekene har valgt ulike modeller ut fra innbyggertall og samarbeidsmuligheter. Flere av de minste bibliotekene har svært god erfaring med utdeling i biblioteket, i et eget arrangement for familier med ett-åringer, eller ved å ta initiativ til at barseltreff legges til biblioteket.

I flere av de større kommunene har det vært mest hensiktsmessig at barnefamiliene mottar et **gavekort** på helsestasjonen – og får utdelt boka ved bibliotekbesøk. I noen tilfeller står helsestasjonen for selve utdelingen. Helsestasjonen er uansett en viktig samarbeidspartner når småbarnsfamiliene skal nås.

Da tiltaket ble planlagt var vi også opptatt av den integrerende og språkutviklende effekten for innvandrerfamilier og for andre familier med lite bøker hjemme. Vi var inspirert av

4 Rollup som sto i flere av bibliotekene

«Bogstart» i Danmark og Bokbamsen i Øvre Eiker. Hjemmebesøk har imidlertid ikke blitt utprøvd i prosjektperioden.

Lesevester

Den første lesefesten i Namsskogan ble en modell for senere regionale og kommunale lesefester for seksåringer utover i prosjektet. Det ble lagt opp til kunnskapsdeling i temamøte for bibliotekansatte og aktuelle samarbeidspartnere.

Lesefesten i Namsskogan familiepark markerte prosjektets start – med TV-overføring til Fylkestinget. Ungene i Namsskogan fikk representere den viktigste målgruppa i prosjektet, samtidig som politikerne fikk en synlig rolle som prosjekteiere.

Lesefesten inspirerte bibliotekansatte i Namdalen til å sette i gang arbeidet med regionale lesefester for skolestarterne.

Tre år på rad har bibliotekene samlet alle skolestarterne fra de seks kommunene i Indre Namdal til arrangement med forfatterbesøk, film og boller. Framføring av «**Lesebrølet**»

hører med – det er en regel som er laget for ungene i Nord-Trøndelag leser, og som øves inn på forhånd. Noen reiser langt med buss for å komme fram, men tilbakemeldingene er bare positive: Det er artig og viktig å samle 100 unger på regional fest for å feire leseglede!

Reportasje fra den første lesefesten, med lesebrølet, finnes på Youtube. Tittel «Nord-Trøndelag leser»; url: <https://www.youtube.com/watch?v=Vk8HeiZh6Lo>

5 "Temadager" skulle være konkrete og ha lav terskel

Barnebøker på sørsamisk

En fjerde aktivitet som må nevnes spesielt er fylkesbibliotekets initiativ til en sørsamisk barnelitteraturpolitikk.

Arbeidet startet forsiktig med å lage og distribuere **oversettelser på løse ark** som kan settes inn i barnebøker på norsk/svensk og dermed gir barna mulighet til å lese mange flere bøker på sørsamisk. I samarbeid med Sametinget, samiske institusjoner og oversettere ble ei selvstendig satsing etablert av fylkesbiblioteket ved siden av Nord-Trøndelag leser, og et betydelig antall bøker og lydbøker er nå utgitt.

Bibliotekarar som leseagenter

Kompetanseheving og kunnskapsdeling har vært en viktig del av prosjektet for at bibliotekansatte i større grad skulle kunne gå inn i rollen som *leseagenter* – det vil si personer med et særskilt oppdrag om å oppfordre til høytlesning.

Det har vært arrangert flere **temadager**, blant annet om lesefester og om litteraturformidling i foreldremøter.

Brosjyren om barn og leselyst ble tilrettelagt som redskap i den forbindelse, og det ble arrangert kurs i bokprat. De årlige IBBY-kursene om årets barne- og ungdomslitteratur har vært tilbudt som en del av prosjektet.

Klassebesøk og lesestunder for barnehager har fungert i mange år i flere av bibliotekene, i forbindelse med prosjektet har denne aktiviteten vært løftet fram og delt som en kjerneaktivitet i bibliotekenes formidlingsarbeid overfor barn og unge.

6 Fra Temadag for leseagenter

Med en spesiell leseagent-vest og en egen brosjyre var bibliotekarene rustet til å opptre som leseagent på foreldremøter.

Sommerles

«Sommerles» kan også nevnes som et av våre nye redskap for å fremme leselyst blant barn og unge. Konseptet er imidlertid utviklet av et annet fylkesbibliotek – som deler det slik at hele landet har vært med på å ta i bruk digitale opplevelser og tjenester for å bygge opp rundt boklesing i sommerferien.

Mer tradisjonelle sommerlesekampanjer var noe av arven i «Litteraturhus Nord-Trøndelag», der Namdalsbibliotekene var først ute med eget opplegg. Bibliotekene på Innherred fulgte

opp idéen, og utviklet sin variant ved samarbeid mellom barnebibliotekarere i regionen. Ved Bibliotekmøtet 2014 ble sommerlesekampanjene i Nord-Trøndelag presentert av Trond Hallem (barnebibliotekar Steinkjer). Rådgiverne Kari Hortman og Bjørnar Skjesol har jobbet mest med Sommerles hos oss; Kari med forfatterturneene og Bjørnar med digitalt innhold.

Når sommer gir leselyst

SPALTISTEN
**BERIT
FIKSE**

En sommer er over, men la oss likevel snakke om Sommerles. For av alle små og store ting her i verden, er Sommerles et kapittel som fortjener at vi stopper litt opp. For hva er det egentlig som får rundt 60 prosent av Verdals barneskoleelever til å bli med på en sommerleskampanje? Eller at over 100 elever tirsdag kveld var samlet på Verdalsøra barneskole for å feire sommerens mange bøker?

Først et lite tilbakeblikk. Høsten 2016 begynte 5-åringen vår på skole. Og som mange andre 5- og 6-åringer ble overgangen fra barnehage stor. Det var vanskelig å sitte stille, og det var supervanskelig å lære seg å lese. Men for hver dag som gikk ble konsonanter og vokaler, smått og trått om senn, til ord.

Likevel, at det er gøy å lære seg å lese, det tror jeg ikke han skriver under på. Og da er det min egen banehalvdel jeg tar utgangspunkt i, altså lekser i heimen. For spesielt leseleksa gikk skikkelig trått, og enkelte dager satt vi med lekser i godt over en time. Mens foreldrene med vekslende hell inntok rollen som motivator, i en salig rolleblanding et sted mellom Marit Breivik, Nils Arne Eggen og julenissen.

Det at ting tar tid handler ikke nødvendigvis om at det er så innmari mye lekse. Litt har det handlet om mengde, og litt har det handlet om at det er vanskelig å skrive fint, og vanskelig å lese. Men aller mest har det handlet om mangel på lyst til å gjøre det. Og i smug begynte jeg - mamma'n - å lengte etter sommerferien. Selv om jeg vet at sommerferie er en fare i seg selv når det kommer til barns læring. Nettopp på grunn av «sommertilbakgangen», altså det at elevene glemmer det de har lært, og må begynne å lære det en gang til når de er tilbake etter ferien. Det er kjedelig det.

Men før sommerferien tok oss med brunere hud og bleikere hår, kom biblioteket på banen. Ved at Karen Birgitte, et fyrverkeri av en barnebokbibliotekar, var innom skolen og fortalte om Sommerles:

- Det er superkult. Du les flest mulig bøker, og får XP og klatre i level, og premia som kan hentes på biblioteket.

Det var omtrent sånn han, som da hadde blitt 6

Senere satt vi med hjertet i halsen da Astrid Lindgrens «Mio min Mio» ble avspilt i bilen. Og spesielt sønnen har gapskrattet seg gjennom «Gutta i trehuset» og «Kaptein Supertruse».

Berit Fikse

SPALTISTEN

Innherred har faste bidragsyttere som spaltister i lokalavisa hver lørdag. Dette er de faste spaltistene: Idar Kjølsvik, Oddny Gu-maer, Oddveig Storstad, Berit Fikse, Espen Leirset, Ann Helen Skaanes, Odd Helge Roksvåg og Per Anders Folladal.

år, gjenfortalte møtet med Karen Birgitte. Og så kunne han fortelle at det hastet med å opprette en profil på sommerles.no, for dama fra biblioteket hadde lest «Boka uten bilder» for klassen, og hun hadde sagt at de også kunne registrere bøker som voksne leser høyt.

Det ble starten på en sommer med mange turer innom biblioteket. Av og til for å hente premier, men først og fremst for å låne et lass med nye bøker. Besøkene ble etterfulgt av uvanlig mye lesing. Aller mest vanlig høytlesing fra mor og far. Men også lydbøker og egenlesing. Sistnevnte med en motivasjonsgrad jeg aldri har klart å mane fram i leksesituasjonene. For det var en liten touch av julaften å få registrere ei ny utlest bok, gi den sin ærlige vurdering, og så vente i spenning for å se hvor mange XP - altså poeng - akkurat denne boka ga. Og ikke minst om den gjorde at det ble et nytt level, eller kanskje et nytt digitalt trofe.

Vi er ikke alene om å ha brukt mye tid med bøkene i sommer. I de rundt 300 kommunene som deltar i Sommerles har 58 963 barn i 1. til 7. klasse lest til sammen 686 492 bøker. Og denne uka ble lese-kampanjen markert med avslutningsfest på skolen. Med underholdning og uttrekkspremier, latter og moro. Alt, som så ofte i bibliotekets ånd, helt gratis.

Målet med denne teksten er først og fremst å rette en takk til Verdal bibliotek og Verdal kommune som har blitt med på denne nasjonale kampanjen. Og takk til skolen vår som la til rette for at Karen Birgitte var den som introduserte det hele for sønnen vår.

For med Sommerles fikk vi så mange fine stunder og opplevelser. Som Roald Dahls «Matilda» og «Den magiske fingeren». Jeg hadde helt glemt hvor hel dundrende tullete og bra Roald Dahl er. Senere satt vi med hjertet i halsen da Astrid Lindgrens «Mio min Mio» ble avspilt i bilen. Og spesielt sønnen har gapskrattet seg gjennom «Gutta i trehuset» og «Kaptein Supertruse». All moroa lånt gratis på biblioteket.

Og så ble bonusen at det var akkurat dette vi trengte for å ta vare på de ferske, skjøre leseferdighetene gjennom den aller første sommerferien. Helt uten at verken sønn eller mor har opplevd det som noe annet enn kos.

Ferie betyr forandring, bruker tanta mi å si. Og Sommerles var for oss en forandring som frydet. Om det «virker» hvert år gjenstår å se, men da kompisene var på vei heim fra sommerlesfesten på tirsdag, snakket de om neste sommer, neste Sommerles. Det var enkelt å se at de allerede gledet seg.

BERIT FIKSE
Skribent
Jotulverk.no

Kommentar i avisa Innherred, 16.9.2017

Leseombud

Nettverket av leseombud og formidling av tilrettelagt litteratur i samarbeid med Leser søker bok har også blitt fulgt opp som en del av Nord-Trøndelag leser.

De årlige **inspirasjonsdagene for leseombud** har skapt begeistring, og gitt kunnskap og ideer til høytlesning og fortellinger for mennesker som ikke kan eller har kapasitet til å lese selv. Vi har brukt lokale musikere, skuespillere og forfattere, og vi har tatt imot formidlere og forfattere fra Leser søker bok. Dette er et integreringstiltak som berører sterkt – både de som blir lest for og de som leser selv, både lokalt i lesestundene og når vi samles til seminar.

Galleri med leseambassadører

Se alle leseambassadørene på <http://readingambassadors.tumblr.com/>

I tilbakeblikk ser vi også at dette har vært et usedvanlig *visuelt* bibliotekprosjekt. Vi har kommunisert gjennom bilder, plakater, logo, ballonger med logo, «uniforms-vest» med logo; både i sosiale medier og i biblioteklokalet. Vi har også samlet og delt erfaringene som visuelle uttrykk: avisutklipp, bilder fra leseambassadørenes opptreden, og bilder fra andre lesefester.

Nord-Trøndelag leser om natur

Målet for strategien «Nord-Trøndelag leser om natur» var å øke innbyggernes kunnskaper om trøndersk natur, ved å stimulere til lesing av både fag- og skjønnlitteratur og bruk av digitale ressurser innen temaet. I strategien Nord-Trøndelag leser om natur har vi utviklet noen konkrete hjelpemidler som litteraturlisten, kåseriskissen og idé-heftet. Det er også gjennomført arrangement og turnéer innen temaet, blant annet Økologisk bokkafé i Steinkjer og Inderøy i 2016. I forbindelse med Friluftslivets år bidro Helga Jenshus med utprøving av lesing i naturen og litterære opplevelser rundt bålet.

Dette er den **strategien som aldri helt fikk vinger**, og heller ikke tilstrekkelig fotfeste. Idéen om en festival for natur og litteratur ble ikke konkretisert. Usikkerhet om både publikumsinteresse, omfang og plassering kan vel i ettertid sies å være hovedårsaken. Hjelpemidlene for å formidle litteratur om natur er i liten grad tatt i bruk ute i bibliotekene.

Nord-Trøndelag leser skjønnlitteratur

Målet for strategien var å følge opp innbyggernes interesse for skjønnlitteratur, og **øke lesingens status** som viktig aktivitet i et demokratisk samfunn der forståelse og respekt på tvers av kulturer er viktigere enn noen gang. Utvidelse av Litteraturhus Nord-Trøndelag til å gjelde hele fylket medførte tett oppfølging og støtte for at flere av bibliotekene skulle bli mer aktive og mer bekvemme i rollen som uavhengig arena for offentlig samtale og debatt.

I vårt litteraturhusarbeid ønsket vi å sette søkelys på betydningen av arrangement og debatter for barn. Turnéer og aktiviteter knyttet til sommerles-aksjonene og kulturfestivalen Vrimmel er eksempler på dette. Både Namdalsbibliotekene og Litteraturhus-bibliotekene på Innherred var i gang med egne sommerlesekampanjer da Nord-Trøndelag leser ble etablert. Disse ble med over i satsingen på det digitale konseptet «Sommerles» utviklet av Vestfold fylkesbibliotek og Snuti fra sommeren 2016, med stor suksess. Nord-Trøndelag har ligget på topp når det gjelder antall påmeldte barn begge de to første årene – dette forteller noe om **mobiliseringskapasiteten** som er utviklet i bibliotekene. Formidlingsturnéer til de aller fleste kommunene har markert avslutningen på sommerlesekampanjene – arrangementene har samlet et stort antall barn og unge til felles opplevelse i bibliotekene.

Aktiviteten i strategien Nord-Trøndelag leser skjønnlitteratur har omfattet en rekke formidlingsaktiviteter og kompetansetiltak. Satsingen glir over i de øvrige strategiene, og det settes ingen klar grense for type litteratur. Flere av turnéene gjelder samtaler om og inspirasjon til å lese faglitteratur.

I denne delen av prosjektet er **kompetanseheving innen litteraturformidling** sentralt. Våren 2016 startet vår satsing på det nye konseptet [Lesersørvis](#), utviklet av Telemark fylkesbibliotek. Satsingen har gått videre i 2017 med kursvirksomhet og kunnskapsdeling. I avslutningen av prosjektet har vi også konkret gått inn i temaet litteratur som terapi og «shared reading». Under høstens biblioteksjefmøte prøvde fylkesbibliotekets ansatte seg som veiledere sammen med biblioteksjefene i Duuns barndomsheim på Jøa. Dette var tilrettelagt av Kari Hortman.

Etter vedtak om fylkessammenslåingen i Trøndelag i 2016 gikk navnet *Litteraturhus Nord-Trøndelag* ut, men aktiviteten er videreført i 2017 og vil videreutvikles i nye Trøndelag fylkeskommune fra 2018.

Nord-Trøndelag leser e-bøker

Hovedinnsatsen i «Nord-Trøndelag leser e-bøker» kom i løpet av første prosjektår, da vi gjorde avtale om kjøp av programvaren **Ebokbib** med tilgang for innbyggerne i alle kommunene. Rådgiver Mette Vaag hadde ansvaret for introduksjonen av e-bøker i fylket.

Tilgangen på e-bøker ble betraktelig bedret da kulturfondbøkene kom inn i ordningen fra 2015. Nå er det fortsatt uavklart hvordan tilgangen blir på e-lydbøker via bibliotekene.

Ved sammenslåingen av Trøndelagsfylkene ses e-boktjenesten i de to tidligere fylkene under ett, og felles ordning for finansiering utredes. Det var viktig at prosjektet «Nord-Trøndelag leser» gav muligheten til en samlet oppstart for alle bibliotekene. Slik ble det en del av distriktspolitikken i fylket vårt, og May Britt Lagesen – fylkesråd for kultur og utdanning, deltok i lanseringa. Vi ser imidlertid at det varierer fra kommune til kommune i hvilken grad tilbudet er tatt i bruk. Det er tydelig at **formidling av digitale tjenester også må foregå ansikt til ansikt**; ikke bare digitalt. Aktiv informasjon i skranken, plakater, brosjyrer, presentasjoner for klasser, arbeidsfellesskap og seniorgrupper betyr mye sammen med god synliggjøring av e-boktilbudet på hjemmesider og via sosiale medier.

Biblioteksentralens formidlingspris og fruktene av den

Fantasyfestival

Nyheten om at vi fikk Biblioteksentralens formidlingspris ble lansert på Trøndelagsnyhetene, og vårt spontane svar på hva prispengene skulle brukes til var følgende: Fantasyfestival!

Vi fikk en mulighet til å forbedre opplevelsen av å ikke ha kommet særlig langt med tilbudet til ungdom så langt i prosjektet – og vi kunne følge opp idéen om en egen festival. Det ble innledet samarbeid med barne- og ungdomsbibliotekarene, og **Verdal bibliotek** ved barne- og ungdomsbibliotekar Karen Birgitte Borud tok på seg vertskapsrollen. Tidlig ble nettverket av norske fantasyforfattere med på utvikling av konseptet: Siri Pettersen, Martin Fyrileiv, Sigbjørn Mostue, Tonje Ternes, Tone Almhjell, Torbjørn Ø. Amundsen og Vetle Bredeli.

7 Rådgiver Bjørnar Skjesol utformet plakaten og nettsiden til Fantasyfestivalen

Forfattermøtene ble kjernen i programmet, i tillegg ble det tilbudt «laiv» i biblioteket, tegnekurs, skrivekurs, kostyme-sykurs og cosplay-oppvisning. For foreldre og formidlere ble det holdt introduksjonsforedrag av typen «Hva er fantasy litteratur?» og «Hvorfor leser ungene grøss?». Flere bibliotekarer tok utfordringen og ledet forfattersamtaler for første gang.

Det ble lagt til rette for overnatting på fantasy-leir, slik at ungdommer i alderen 13-18 fra hele fylket kunne delta. Til tross for kjente forfattere, egen heimeside, plakater, annonser og aktiv markedsføring på sosiale medier greide vi ikke å trekke flere enn rundt 100 deltakere i løpet av festivalen, og i overkant av 20 kursdeltakere. Stemningen var god blant de som deltok, men responsen var mye lavere enn vi hadde lagt opp til.

Lese-flashmob i Namdalen

Inspirert av «Gotta keep readig»-flashmob i andre deler av verden forsøkte vi å lage vår egen variant i Midtre Namdal.

Målet var å skape aktivitet og engasjement rundt både leselyst, fantasi og den regionale kulturfestivalen Vrimmel. Helt konkret var drømmen at en egen Vrimmel-sang og -dans skulle

bli brukt i samlinger og opptredener i løpet av Vrimmel-festivalen. Det var opp til elevene og skolene å planlegge når og hvor: På kjøpesenter, i rådhus, på sykehjem, i klasserom, i bibliotek, i kulturhus, på stua hjemme, i en park, ved turisthytte, på fjellet, på skolegården osv.

Konseptet hadde med seg følgende spørsmål – og svar: **Går det an å danse fram leselyst?** Kanskje, det går i hvert fall an å vise gjennom musikk og dans at lesing og fantasi er topp! Det ble laget en musikkvideo med elever fra alle Vrimmel-kommunene, og en instruksjonsvideo for koreografien. I 2016 ble Vrimmeldansen et viktig innslag i de fleste åpningsarrangementene rundt i Vrimmel-kommunene.

Store forfattere til små steder

Biblioteksentralens formidlingspris gjorde at vi kunne nå enda lenger med formidlingsidéer skapt i Nord-Trøndelag leser.

Satsingen på store forfattere til små steder kunne fortsette, og enda flere bibliotek har fått verdifull arrangørkompetanse.

Nettopp støtte til arrangement og koordinering av turnéer var det bibliotekene ønsket mer av når fylkesbiblioteket ba om ønsker for bruk av prispengene fra Biblioteksentralen.

Møt
Toril Brekke

«Store forfattere til små steder».
På ditt bibliotek

Man	24/10 kl 19 Røyrvik
Tirs	25/10 kl 18 Namsskogan, på Brekkvasselv
Ons	26/10 kl 19 Høylandet
Tors	27/10 kl 12 Grong
Tors	27/10 kl 19 Snåsa

Prosjektbibliotekenes evaluering

Evaluering og organisatorisk læring har vært viktige tema i vårt prosjekt. Vi hadde med oss en tanke om å bruke det vi lærte i forbindelse med følgeevalueringen som Trøndelag forskning og utvikling gjennomførte for Litteraturhus Nord-Trøndelag.

Litt om metoden

Forventningsdialog ble valgt som metode. Det ble bygd videre på tidligere erfaring med å reise rundt til bibliotekene og snakke med enkeltansatte og personalgrupper. Journalist Kristin Haug-Smith – som jobber på Steinkjer bibliotek, ble engasjert som prosjektmedarbeider sammen med fylkesbibliotekets rådgiver Kari Hortman. Disse to ledet evaluerings- og refleksjonssamtalene rundt på alle de 23 folkebibliotekene.

8 Utdeling av Den første boka mi; Namdalseid

Følgende møteagenda ble sendt ut på forhånd:

«Hva har dere fått til, og hva har dere lært? Hva har vært suksessene, og hva har vært utfordrende? Vi ønsker å få fram de gode historiene, og læringen som vi kan ta med oss videre.»

Dette gav mulighet for læring på minst tre nivåer:

1. Læringen som ligger i selve samtalen, refleksjonen som skjer der og da.
2. Vi i prosjektledelsen får kunnskap om hva de faktisk har gjort lokalt, noe som i neste omgang kan bli til inspirasjon og læring for andre.
3. Læring om vår rolle som prosjektledere. Har kommunikasjonen vært god? Har vi greid å formidle det vi ville? Har vi vært lydhøre nok? Involverende nok? Har satsingene fungert?

9 Utdeling av Den første boka mi, Frosta

Spørsmål som ble stilt:

- *Hvordan oppfattet dere invitasjonen fra fyb om å delta i prosjektet NT leser?*
- *Hva har vært bra med prosjektet?*
- *Hva kunne vært bedre?*
- *Kan dere fortelle om et tiltak (eller flere) som har fungert spesielt godt hos dere?*
- *Hva vil du trekke fram som den største utfordringen ved deltakelsen i «NT leser»?*
- *Hvordan har dere møtt utfordringen(e)?*
- *Har dere samarbeidet med andre bibliotek i prosjektet?*
- *Har dere hatt vellykket samarbeid med andre som del av prosjektet?*
- *Kan dere trekke fram eksempler på når dere har strukket dere litt ekstra i prosjektet? Vært modige?*
- *Er det noe dere er stolt av å ha fått til?*
- *Har dere økt kompetansen i personalet som følge av prosjektet? Hva og hvordan?*
- *Hovedmålet er å skape en ny giv for lesing og leselyst - vil du si vi har lyktes med det i prosjektet?*
- *Har du eksempler på respons fra brukerne, på tiltak dere har satt i verk?*
- *Utfra din erfaring med NT leser og andre samarbeidsprosjekt; Hva vil du trekke fram som suksessfaktorer for et godt samarbeidsprosjekt? Hva kan vi lære av de erfaringene vi har gjort oss? Hva bør vi ta med oss videre?*

Skape rom for refleksjon

Det var viktig å **lage et trygt rom for refleksjon**, slik at både positive og negative elementer kunne komme fram. Deltakerne og vi erfarte at det man virkelig mener kan endre seg i løpet av samtalen. Vi forsøkte å innta en annen innfallsvinkel enn når vi ellers kommer som faglige rådgivere fra fylkesbiblioteket.

I disse samtalen gjaldt det å lytte aktivt, ikke komme med motsvar eller forklaringer. Det gjaldt å ikke fortelle at nå tar du feil, det var ikke slik det var, det var ikke det vi mente, og heller ikke komme med råd. Poenget var å la folk få snakke ut. Bare speile og spørre videre og dypere, slik at de kunne finne sine egne svar.

I noen tilfeller så vi at samtalen begynte med en del negative oppfatninger, særlig om egen innsats i prosjektet, dårlig samvittighet for det man ikke hadde fått gjort. Men den samme samtalen kunne gjerne slutte med at man viste stolthet over egen innsats, med mange ideer til hvor de kunne gå videre.

Samtalene førte til refleksjon rundt egen innsats, egen praksis og egen læring. Prosjektdeltakerne fikk anledning til å kjenne på alt man har fått til, og se mulighetene fremover.

Det ble også refleksjon rundt prosjektformen, det å delta i et stort samarbeidsprosjekt. Hva har det gjort med samarbeidet med andre bibliotek og andre instanser?

I det følgende går vi litt nærmere inn på noen av disse spørsmålene: hva er de stolte av, hva har vært utfordrende, når har de vært modige, når har de økt sin kompetanse, hva gav respons fra publikum og har vi nådd målet?

10 Ordfører Bente Estil leser i Sørli bibliotek, Lierne

Har dere økt deres kompetanse som følge av prosjektet?

Her kommer et eksempel på refleksjon rundt egen læring, og hvordan innstillingen kan endre seg i løpet av samtalen:

«Jeg føler ikke at vi har økt kompetansen noe særlig. Vi har gjort det vi også tidligere gjorde, som arrangement og foredrag.

Andre ansatte på biblioteket har vært på kurs og temadager, og de sier at de har hatt stor nytte av dem. De kjenner at de har økt kompetansen sin. Ta for eksempel Hun sier at hun har fått utfordringer som har fått henne til å vokse. Blant annet har hun vært tilstede på foreldremøter, og det var i starten veldig skummelt. Men til tross for at hun var redd, så

gjennomførte hun det. Nå står hun foran forsamlinger og snakker om bøker med litt lavere puls.»

Noe senere i intervjuet - etter å ha tenkt over spørsmålet og svaret på ny:

«Uff, stryk det der at vi ikke har økt kompetansen. Vi utvikler oss jo hele tiden, og jo oftere vi gjør ting, som å gjennomføre arrangement, jo bedre blir vi på det. Mengdetrening hjelper, og vi lærer hele tiden.»

Flere eksempler på refleksjon rundt egen kompetanseheving:

- *Særlig workshop i Lesersøvis. Det var «Tidenes formidlingskurs»*
- *Temadagene har vært svært god kompetanseheving. Praksiseksempler, konkrete verktøy til spesifikke formidlingssituasjoner: Barselgrupper, lesefester, foreldremøter, leseombudspleie.*
- *I tillegg for dem som har blitt utfordra til å fortelle om sitt opplegg: Temadagene har vært en viktig arena for å stå foran et publikum, viktig trening*
- *Mange fremhever det å ha mange arrangement som kompetansehevende. Mengdetrening hjelper!*
- *Jeg mener at jeg har blitt bedre på låner-pleie. Jeg har i enda større grad lært å sette låneren i sentrum.*
- *Vi har økt kompetansen på lesefremmende tiltak ved at vi bruker oss sjøl under slike arrangementer - som leseagenter. Det handler om økt sjøltillit, tror vi.*

Flere fremhever at man lærer mye ved å ha gode formidlere på besøk. Formidlere som har barna i sin hule hånd. Klovnen Knut er et godt eksempel:

«Klovnen Knut var fin! Han skapte sitt eget rom, og framsto som en likandes type. Han møtte 100 barn og voksne, og han klarte å holde dem i sin hule hånd. Han satte på plass de voksne, laget ablegøyer med sitt vesen og språk. Jeg kjente at jeg lærte noe av ham. Han var åpen og direkte til ungene, og skapte et rom de tydeligvis likte å være i.»

11 Klovnen Knut i Verdal bibliotek 2015

Hva er dere stolte av?

Vi stilte spørsmål om vellykkede tiltak som har vært gjennomført. Men når vi spør slik går de gjerne gjennom en ekstra refleksjonsrunde. Det gjør noe med oss å sette ord på hva vi er stolte av. Hva kan vi tillate oss å være stolte av? **Påminnelse om å klappe seg selv på skuldra og si godt jobba!**

- *Sommerles, lesefester, vellykkede arrangementer, lesesirkler, lunsjbokprat, utdeling av «Den første boka mi», ordføreren vår som leseambassadør.*
- *Vi er stolte av barselgruppene og arbeidet vi har gjort med dem. Vi er stolte av samarbeidet vi har hatt med lag og foreninger. Vi kan med stolthet si at dette biblioteket har utviklet seg i løpet av dette prosjektet, at vi ser nye grupper som bruker oss.*
- *Vi er stolte av at biblioteket vårt er en møteplass. Biblioteket gir sosial helse, og er en viktig plass i livet til mange.*
- *Forfatterbesøk som Johan B. Mjønnes og Sigbjørn Mostue, Martine Grande, Anneli Klepp, Bjørn Arild Ersland*
- *Vi er stolt av det meste vi har gjort. "Henne vart bra", sier vi da.*

Hva har vært utfordrende og hvordan har dere taklet det?

Flere uttrykte at det har vært utfordrende og nesten overveldende **å være en del av et stort prosjekt der man selv må finne ut hvor mye og hva man skal ta tak i:**

- *Den dårlige samvittigheten som følger av at vi så gjerne skulle ha gjort mer.*
- *Vi har vært nødt til å sette ned foten, opplevd at vi har måttet sette grenser, og at vi rett og slett ikke kan være med på alt.*

Evaluerings av slike prosjekter har mye for seg. Vi trenger refleksjon for så å komme til erkjennelser. Blant annet må vi **gå opp en grense**, for vi kan ikke satse på alt.

Det ligger en viktig læring i det – som er relevant å ta med videre både som prosjektledere og prosjektdeltakere.

Når var dere modige?

Svarene på spørsmålet om modighet varierte fra «nei modige har vi nok ikke vært», til «Jeg synes vi er modige hele tiden».

Uansett kan det være fint å reflektere over spørsmålet, og å se seg selv i det perspektivet. Og å bli sett. Det kjennes fint når de kommer på, etter å ha tenkt lenge (og vi har gitt dem tid til å tenke lenge) – **«DA var vi jammen modige, da var vi utenfor komfortsonen».**

Mange synes de har vært modige. Noe av det de nevner er:

Når de har vært på foreldremøter; når de arrangerer ting i biblioteket og må stå foran et publikum; det å ta imot forfattere og foredragsholdere; formidling på andre arenaer enn på biblioteket; det å lede bokprat med forfatter; når de er leseagenter og står for formidlingen selv.

Gode eksempler på respons fra publikum?

I spørsmålet om respons fra publikum ønsker vi jo å **finne de gode historiene** som viser at formidlinga virker. Det er ikke så lett å fange disse historiene, men det er viktig å øve seg på det. Gode historier kan si så uendelig mye mer om viktigheten av tiltakene, enn antall publikummere. Det virker styrkende internt, og det er virkningsfullt når biblioteket skal få andre til å skjønne viktigheten av biblioteks formidlingsarbeid.

12 Daværende fylkesrådsleder Anne Marit Mevassvik som leseambassadør i Overhalla

Typisk historie: Den gutten som ikke er noe glad i å lese, og som aldri frivillig har tatt i ei bok før, men som etter forfatterbesøket kommer og er superivrig etter å få låne Sigbjørn Mostue sine bøker.

Om voksenarrangement: «Vi opplever at **folk har behov for å føle**, og at de trenger en arena for det. Når voksne folk kommer og lytter til Ørnemannen, og vi ser at de reagerer med å la tårene trille – da vet vi han traff en streng. Det er ikke slik i vår kommune at folk kan gå på opera for å føle. For noen er biblioteket arenaen de trenger – der kan de møte mennesker som gir dem noe, som slår an en tone i dem de kanskje trenger å kjenne på.»

Slike utsagn tydeliggjør viktigheten av arrangement på biblioteket, og det vitner om et høyt refleksjonsnivå hos bibliotekaren.

Har vi nådd målet om ny giv for lesing og leseglede?

De fleste bekrefter i evalueringssamtalene at vi har nådd målet om ny giv for lesing og leseglede:

- Fokuset på lesing har vært bra! Det har styrka biblioteket
- Veldig bra med hjelp til å ha fokus på kjernevirksomheten (særlig ved omorganisering, flytting til kulturhus, flerbrukshus)
- Vi har klart å få fram et budskap om at lesing er kult!

Noen legger mest vekt på det **fokuset** som ligger i hovedmålet, budskapet om at lesing er viktig – og kult. Mens noen har lagt mest vekt på **tiltakene**, som har bidratt til at man har nådd ut til nye brukergrupper:

«Dette er vanskelig å måle, men vi styrker bibliotekets renommé, og vi får folk til biblioteket. Biblioteket blir en attraktiv møteplass, som i neste omgang kan gi ny giv for lesing og leseglede. Eksempel: Barselgruppa som møtes på biblioteket. Nye folk innenfor dørene. Som oppdager biblioteket, bøkene, og at det er godt å være der.»

Til slutt vil vi også ta med noen tilbakemeldinger om evalueringsrunden:

13 Fra Meråker biblioteks Facebookside

«Det ble et innholdsrik møte der dere fikk oss til å stoppe opp og reflektere over hva vi faktisk har gjort og hva vi gjør. I tillegg kom det opp nye ideer, noe som skaper ny giv og inspirasjon til videre jobbing framover!»

«Det er fint å bruke penger på å evaluere. Det hjelper oss å tenke etter hva vi har gjort de siste tre åra, og konklusjonen er at vi har kommet videre på den tiden. Blant annet i bruken av bibliotekrommet. Istedenfor å se det som en begrensning, kan det hos oss endres og gi nye muligheter.»

Veien videre – kunnskapsdeling og nyskaping i Trøndelag

Formidlingsaktivitetene i «Nord-Trøndelag leser» gikk for fullt fram mot prosjektslutt under biblioteksjefmøtet på Jøa den 19. og 20. september. De siste storsatsingene var Sommerleseturnéen i hele fylket med Heksagon og Elvis, og ungdomsturneen med Simon Stranger til ti av bibliotekene.

Vi jobber med en plan for videreføring av det som er mest vellykket, innenfor våre økonomiske rammer i nye Trøndelag.

Hovedtanken med evalueringsrunden har vært å samle dokumentasjon til sluttrapporten og å styrke læringseffekten lokalt og ved fylkesbiblioteket. Samtalene med alle bibliotekene har gitt oss kunnskap som har vært nødvendig i slutfasen, blant annet etterspørres **økt fokus på delingsarenaer** – både fysiske emnemøter og digitalt system for idébank og evaluering etter gjennomførte tiltak og arrangement. Dette må vi ta med oss videre som forventning til det nye fylkesbiblioteket i Trøndelag.

Denne rapporten er vår formelle tilbakemelding til Nasjonalbiblioteket om hvordan utviklingsarbeidet i «Nord-Trøndelag leser» har gått. Det har vært utfordrende å velge ut underveis – i enkelte tema går vi kanskje for dypt, andre tema omtales kanskje for lettvtint. Prosjektet har vært et mangfoldig og mangefasettert arbeid der **det finnes mange historier** om hvordan prosjektet har fungert. Det er utviklet mye materiell underveis, og aldri har vi hatt mer aktiv markedsføring, både på tradisjonelle måter og via sosiale medier. Mye av dette kan gjenbrukes på ulike vis – **vi deler gjerne**.

Vi har også et ønske om å få til et **etterarbeid i form av små veiledningsfilmer** om:

Utdeling av «Den første boka mi»; barselbesøk i biblioteket; lesing som tema på foreldremøte; leseambassadør har lesestund; arrangement i biblioteket; lesefest for skolestartere; leseombud; Sommerles; formidling av e-bøker; natur som tema etc. Og vi er åpen for å bidra med foredrag om erfaringene våre. Til nå har vi vært invitert til Sogn og Fjordane, til Agder og til fylkesbibliotekenes litteraturformidlingskonferanse.

Samlet sett har «NT leser» bragt biblioteknettverket vårt langt framover gjennom innsatsen fra alle aktørene. Samtidig ser vi **behovet for et taktskifte** for å nå enda lenger når det gjelder barn, unge og lesing. I siste fase av prosjektet har det vært viktig å være oppmerksomme på hvordan og hvor trykket bør settes inn i bibliotekutviklingen i årene som kommer.

Biblioteksjefer samlet til det siste biblioteksjefmøtet i Nord-Trøndelag; Jøa 20.9.17